

Rehber İlkeler İş Üzerine ve İnsan hakları

Uygulama
Birleşmiş Milletler
"Koru, Saygı Göster ve
"Çare" Çerçevesi

Rehber İlkeler İş Üzerine ve İnsan hakları

Uygulama
Birleşmiş Milletler
"Koru, Saygı Göster ve
"Çare" Çerçevesi

UNITED NATIONS

New York ve Cenevre, 2011

UNITED NATIONS
HUMAN RIGHTS
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER

Not

Bu yayında kullanılan adlandırmalar ve materyalin sunumu, Birleşmiş Milletler Sekreterliği'nin herhangi bir ülke, bölge, şehir veya alanın veya bunların yetkililerinin yasal statüsü veya sınırlarının veya hudutlarının belirlenmesi konusunda herhangi bir görüş ifade ettiği anlamına gelmez.

Birleşmiş Milletler belgelerinin sembolleri büyük harflerle birleştirilmiş rakamlardan oluşur. Böyle bir rakamın belirtilmesi Birleşmiş Milletler belgesine atıf yapıldığını gösterir.

İK/YAYIN/11/04

© 2011 Birleşmiş Milletler

Tüm dünya çapındaki hakları saklıdır

İçerikler

I. DEVLETİN İNSAN HAKLARINI KORUMA GÖREVİ	3
A. TEMEL İLKELER	3
B. İŞLETİM PRENSİPLERİ	4
II. İNSAN HAKLARINA SAYGI GÖSTERME KONUSUNDAKİ KURUMSAL SORUMLULUK	13
A. TEMEL İLKELER	13
B. İŞLETİM PRENSİPLERİ	16
III. ÇÖZÜME ERİŞİM	27
A. TEMEL İLKE	27
B. İŞLETİM PRENSİPLERİ	28

Bu yayın, Genel Sekreter'in insan hakları ve ulusötesi şirketler ve diğer işletmeler konusunda Özel Temsilcisi tarafından geliştirilen "İş ve İnsan Hakları Hakkında Rehber İlkeler: Birleşmiş Milletler 'Koruma, Saygı ve Çözüm' Çerçevesinin Uygulanması"nı içerir. Özel Temsilci, Rehber İlkeleri İnsan Hakları Konseyi'ne sunduğu son raporuna (A/HRC/17/31) ekledi; bu raporda Rehber İlkelere bir giriş ve bunların geliştirilmesine yol açan sürecin genel bir görünümü de yer almaktadır.

İnsan Hakları Konseyi, 16 Haziran 2011 tarihli ve 17/4 sayılı kararında Rehber İlkeleri benimsemiştir.

GENEL İLKELER

Bu Rehber İlkeler aşağıdakilerin tanınmasına dayanmaktadır:

- (a) Devletlerin insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı gösterme, bunları koruma ve yerine getirme konusundaki mevcut yükümlülükleri;
- (b) Toplumun uzmanlaşmış organları olarak işletmelerin, yürürlükteki tüm yasalara uymaları ve insan haklarına saygı göstermeleri gereken, uzmanlaşmış işlevleri yerine getiren rolü;
- (c) Hak ve yükümlülüklerin ihlal edilmesi durumunda uygun ve etkili çözümlerle eşleştirilmesi ihtiyacı.

Bu Rehber İlkeler, büyüklükleri, sektörleri, konumları, mülkiyetleri ve yapıları ne olursa olsun tüm Devletlere ve ulusötesi ve diğer tüm işletmelere uygulanır.

Bu Rehber İlkeler, tutarlı bir bütün olarak anlaşılmalı ve iş dünyası ve insan haklarına ilişkin standartları ve uygulamaları geliştirme, etkilenen bireyler ve topluluklar için somut sonuçlar elde etme ve böylece sosyal açıdan sürdürülebilir küreselleşmeye katkıda bulunma hedefleri açısından ayrı ayrı ve toplu olarak okunmalıdır.

Bu Rehber İlkelerde yer alan hiçbir husus, yeni uluslararası hukuk yükümlülükleri yaratacak veya bir Devletin insan hakları konusunda uluslararası hukuk uyarınca üstlenmiş olabileceği veya tabi olabileceği yasal yükümlülükleri sınırlandıracak veya zayıflatacak şekilde okunmamalıdır.

Bu Rehber İlkeler, ayrımcılık yapılmadan, özellikle savunmasız veya dışlanmış olma riski yüksek olan gruplardan veya nüfuslardan gelen bireylerin haklarına, ihtiyaçlarına ve karşılaştıkları zorluklara özel dikkat gösterilerek ve kadınların ve erkeklerin karşılaşılabilecekleri farklı riskler dikkate alınarak uygulanmalıdır.

I. DEVLETİN İNSAN HAKLARINI KORUMA GÖREVİ

A. TEMEL İLKELER

1. Devletler, kendi topraklarında ve/veya yargı alanlarında, işletmeler de dahil olmak üzere üçüncü taraflarca yapılan insan hakları ihlallerine karşı koruma sağlamalıdır. Bu, etkili politikalar, mevzuat, düzenlemeler ve yargılama yoluyla bu tür ihlalleri önlemek, araştırmak, cezalandırmak ve düzeltmek için uygun adımlar atılmasını gerektirir.

Yorum

Devletlerin uluslararası insan hakları hukuku yükümlülükleri, kendi toprakları ve/veya yargı yetkileri dahilindeki bireylerin insan haklarına saygı duymalarını, onları korumalarını ve yerine getirmelerini gerektirir. Bu, işletmeler de dahil olmak üzere üçüncü taraflarca insan hakları ihlallerine karşı koruma görevini içerir.

Devletin koruma görevi bir davranış standardıdır. Bu nedenle, Devletler özel aktörler tarafından yapılan insan hakları ihlallerinden per se sorumlu değildir. Ancak, Devletler bu tür ihlallerin kendilerine atfedilebildiği veya özel aktörlerin ihlallerini önlemek, soruşturmak, cezalandırmak ve düzeltmek için uygun adımları atmadıkları durumlarda uluslararası insan hakları hukuku yükümlülüklerini ihlal edebilirler. Devletler genellikle bu adımlara karar vermede takdir yetkisine sahip olsalar da, politikalar, mevzuat, düzenlemeler ve yargılama dahil olmak üzere izin verilen önleyici ve düzeltici önlemlerin tüm yelpazesini dikkate almalıdırlar. Devletler ayrıca, hukuk önünde eşitliği, uygulanmasında adaleti ve yeterli hesap verebilirliği, yasal kesinliği ve usul ve yasal şeffaflığı sağlamak için önlemler alarak hukukun üstünlüğünü koruma ve teşvik etme görevine sahiptir.

Bu bölüm önleyici tedbirlere odaklanırken, III. bölüm düzeltici tedbirleri ana hatlarıyla açıklamaktadır.

2. Devletler, kendi topraklarında ve/veya yargı alanlarında yerleşik tüm işletmelerin faaliyetleri boyunca insan haklarına saygı göstermeleri beklentisini açıkça ortaya koymalıdır.

Yorum

Şu anda, uluslararası insan hakları hukuku uyarınca Devletlerin, kendi ülkelerinde yerleşik işletmelerin ülke dışındaki faaliyetlerini düzenlemeleri genellikle gerekli değildir.

toprak ve/veya yargı yetkisi. Tanınan bir yargı yetkisi temeli olması koşuluyla, bunu yapmaları genel olarak yasaklanmamıştır. Bu parametreler dahilinde bazı insan hakları antlaşma organları, ana devletlerin yargı yetkileri dahilindeki işletmeler tarafından yurtdışında suistimali önlemek için adımlar atmasını önermektedir.

Anavatan Devletlerinin, özellikle Devletin kendisi bu işletmelere dahil olduğunda veya onları desteklediğinde, işletmelerin yurtdışında insan haklarına saygı duyması beklentisini açıkça ortaya koyması için güçlü politika nedenleri vardır. Nedenler arasında, tutarlı ve tutarlı mesajlar sağlayarak işletmeler için öngörülebilirliği sağlamak ve Devletin kendi itibarını korumak yer alır.

Devletler bu konuda bir dizi yaklaşım benimsemiştir. Bazıları, ekstraterritorial etkileri olan yerel önlemlerdir. Örnekler arasında, "ana" şirketlerin tüm işletmenin küresel operasyonları hakkında rapor verme gereklilikleri; Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün Çokuluslu İşletmeler için Kılavuz İlkeleri gibi çok taraflı yumuşak hukuk araçları; ve yurtdışı yatırımları destekleyen kurumlar tarafından gerekli görülen performans standartları yer alır. Diğer yaklaşımlar doğrudan ekstraterritorial mevzuat ve uygulamaya varır. Buna, suçun nerede işlendiğine bakılmaksızın failin uyruğuna dayalı kovuşturmalara izin veren ceza rejimleri dahildir. Devletlerin eylemlerinin algılanan ve gerçek makullüğüne çeşitli faktörler katkıda bulunabilir, örneğin çok taraflı bir anlaşmaya dayanıp dayanmadıkları.

B. İŞLETİM PRENSİPLERİ

GENEL DEVLET DÜZENLEME VE POLİTİKA FONKSİYONLARI 3.

Devletler, koruma görevlerini yerine getirirken şunları yapmalıdır:

- (a) İşletmelerin insan haklarına saygı göstermesini amaçlayan veya bu yönde bir etkisi olan yasaları yürürlüğe koymak ve bu tür yasaların yeterliliğini periyodik olarak değerlendirmek ve boşlukları gidermek;
- (b) Şirketler hukuku gibi işletmelerin kurulmasını ve sürekli işleyişini düzenleyen diğer kanun ve politikaların, işletmelerin insan haklarına saygı göstermesini kısıtlamamasını, aksine bunu mümkün kılmasını sağlamak;
- (c) İşletmelere faaliyetleri boyunca insan haklarına nasıl saygı gösterecekleri konusunda etkili rehberlik sağlamak;
- (d) İşletmelerin insan hakları üzerindeki etkilerini nasıl ele aldıklarını bildirmelerini teşvik etmek ve gerektiğinde zorunlu kılmak.

Yorum

Devletler, işletmelerin her zaman Devlet eylemsizliğini tercih ettiğini veya bundan çıkar sağladığını varsaymamalı ve işletmelerin insan haklarına saygısını artırmak için ulusal ve uluslararası, zorunlu ve gönüllü olmak üzere akıllıca bir önlem karışımını göz önünde bulundurmalıdır.

İşletmelerin insan haklarına saygısını doğrudan veya dolaylı olarak düzenleyen mevcut yasaların uygulanmaması, genellikle Devlet uygulamalarında önemli bir yasal boşluktur. Bu tür yasalar ayrımcılık karşıtı ve işçi yasalarından çevre, mülkiyet, gizlilik ve rüşvet karşıtı yasalara kadar uzanabilir. Bu nedenle, Devletlerin bu tür yasaların şu anda etkili bir şekilde uygulanıp uygulanmadığını ve uygulanmıyorsa bunun neden böyle olduğunu ve durumu makul bir şekilde düzeltebilecek hangi önlemlerin alınabileceğini düşünmeleri önemlidir.

Devletlerin bu yasaların değişen koşullar ışığında gerekli kapsamı sağlayıp sağlamadığını ve ilgili politikalarla birlikte işletmelerin insan haklarına saygı duymasına elverişli bir ortam sağlayıp sağlamadığını gözden geçirmeleri de aynı derecede önemlidir. Örneğin, araziye erişimi yönetenler gibi bazı hukuk ve politika alanlarında daha fazla netlik, arazi mülkiyeti veya kullanımıyla ilgili haklar da dahil olmak üzere, hem hak sahiplerini hem de işletmeleri korumak için sıklıkla gereklidir.

İşletmelerin kuruluşunu ve devam eden operasyonunu yöneten şirket ve menkul kıymetler yasaları gibi yasalar ve politikalar doğrudan iş davranışlarını şekillendirir. Ancak bunların insan hakları üzerindeki etkileri yeterince anlaşılmamıştır. Örneğin, şirket ve menkul kıymetler yasasında şirketlerin ve yöneticilerinin insan hakları konusunda ne yapmalarına izin verildiği, hatta ne yapmaları gerektiği konusunda netlik eksikliği vardır. Bu alandaki yasalar ve politikalar, kurumsal yönetim kurulları gibi mevcut yönetim yapılarının rolüne gereken önemi vererek işletmelerin insan haklarına saygı göstermesini sağlayacak yeterli rehberlik sağlamalıdır.

İşletmelere insan haklarına saygı konusunda rehberlik, beklenen sonuçları göstermeli ve en iyi uygulamaları paylaşmaya yardımcı olmalıdır. İnsan hakları konusunda gerekli özeni gösterme ve cinsiyet, savunmasızlık ve/veya marjinalleşme konularını etkili bir şekilde nasıl ele alacağı gibi uygun yöntemler konusunda tavsiyelerde bulunmalı, yerli halkların, kadınların, ulusal veya etnik azınlıkların, dinsel ve dilsel azınlıkların karşılaşılabileceği belirli zorlukları tanımalıdır.

azınlıklar, çocuklar, engelliler, göçmen işçiler ve aileleri.

Paris İlkelerine uyan ulusal insan hakları kuruluşlarının, devletlerin ilgili yasaların insan hakları yükümlülükleriyle uyumlu olup olmadığını ve etkili bir şekilde uygulanıp uygulanmadığını tespit etmelerine yardımcı olmada ve ayrıca işletmelere ve diğer devlet dışı aktörlere insan hakları konusunda rehberlik sağlamada önemli bir rolü vardır.

İşletmelerin insan hakları etkilerini nasıl ele aldıklarına ilişkin iletişimleri, etkilenen paydaşlarla gayri resmi etkileşimden resmi kamu raporlamasına kadar uzanabilir. Devletin bu tür iletişimi teşvik etmesi veya uygun durumlarda bu tür iletişim için gereklilikler, işletmeler tarafından insan haklarına saygı gösterilmesini teşvik etmede önemlidir. Yeterli bilgi iletilme teşvikleri, herhangi bir adli veya idari işlem durumunda bu tür kendi kendine raporlamaya ağırlık verme hükümlerini içerebilir. İletişim gereksinimi, özellikle işletme operasyonlarının veya faaliyet bağlamlarının doğasının insan hakları için önemli bir risk oluşturduğu durumlarda uygun olabilir. Bu alandaki politikalar veya yasalar, işletmelerin neyi ve nasıl iletmesi gerektiğini yararlı bir şekilde açıklayabilir ve hem iletişimlerin erişilebilirliğini hem de doğruluğunu sağlamaya yardımcı olabilir.

Yeterli iletişimin neleri kapsayacağına ilişkin herhangi bir hüküm, bu iletişimin bireylerin ve tesislerin güvenliği ve emniyeti açısından oluşturabileceği riskleri, ticari gizliliğin meşru gerekliliklerini ve şirketlerin büyüklükleri ve yapıları arasındaki farklılıkları dikkate almalıdır.

Finansal raporlama gereklilikleri, bazı durumlarda insan hakları etkilerinin işletmenin ekonomik performansı açısından "önemli" veya "önemli" olabileceğini açıklığa kavuşturmalıdır.

DEVLET-İŞLETME BAĞLANTISI

4. Devletler, Devlet tarafından sahip olunan veya kontrol edilen ya da ihracat kredi kuruluşları ve resmi yatırım sigorta veya garanti kuruluşları gibi Devlet kuruluşlarından önemli destek ve hizmet alan işletmeler tarafından insan hakları ihlallerine karşı koruma sağlamak için ek adımlar atmalı, uygun durumlarda insan hakları konusunda gerekli özeni göstermeyi şart koşmalıdır.

Yorum

Devletler, uluslararası insan hakları hukuku kapsamında bireysel olarak birincil görev sahipleridir ve toplu olarak uluslararası insan hakları rejiminin mütevellileridir. Bir işletme Devlet tarafından kontrol ediliyorsa veya eylemleri başka bir şekilde Devlete atfedilebiliyorsa, işletme tarafından insan haklarının kötüye kullanılması Devletin kendi uluslararası hukuk yükümlülüklerinin ihlali anlamına gelebilir. Dahası, bir işletme Devlete ne kadar yakınsa veya yasal otoriteye veya vergi mükellefi desteğine ne kadar çok güveniyorsa, Devletin işletmenin insan haklarına saygı göstermesini sağlamak için politika gerekçesi o kadar güçlü hale gelir.

Devletler, işletmelere sahip olduğunda veya onları kontrol ettiğinde, insan haklarına saygıyla ilgili ilgili politikaların, mevzuatın ve düzenlemelerin uygulanmasını sağlamak için yetkileri dahilinde en büyük araçlara sahiptirler. Üst düzey yönetim genellikle Devlet kurumlarına rapor verir ve ilişkili hükümet departmanları, etkili insan hakları gerekli özeninin uygulanmasını sağlamak da dahil olmak üzere daha fazla inceleme ve gözetim kapsamına sahiptir. (Bu işletmeler ayrıca II. bölümde ele alınan insan haklarına saygı gösterme konusunda kurumsal sorumluluğa tabidir.)

Devlete resmi veya gayri resmi olarak bağlı bir dizi kurum, iş faaliyetlerine destek ve hizmet sağlayabilir. Bunlara ihracat kredi kuruluşları, resmi yatırım sigorta veya garanti kuruluşları, kalkınma kuruluşları ve kalkınma finans kuruluşları dahildir. Bu kuruluşlar, yararlanıcı işletmelerin insan hakları üzerindeki gerçek ve potansiyel olumsuz etkileri açıkça dikkate almadıklarında, bu tür bir zararı destekledikleri için kendilerini itibar, mali, politik ve potansiyel olarak yasal açıdan riske atarlar ve alıcı Devletin karşılaştığı insan hakları zorluklarına katkıda bulunabilirler.

Bu riskler göz önüne alındığında, Devletler, kurumların kendileri ve desteklerini alan işletmeler veya projeler tarafından insan hakları konusunda gerekli özenin gösterilmesini teşvik etmeli ve uygun durumlarda bunu zorunlu kılmalıdır. İnsan hakları konusunda gerekli özenin gösterilmesi, işletme faaliyetlerinin veya faaliyet bağlamlarının doğasının insan hakları açısından önemli bir risk oluşturduğu durumlarda büyük olasılıkla uygun olacaktır.

5. Devletler, insan haklarının kullanılmasını etkileyebilecek hizmetler sunmak üzere işletmelerle sözleşme yaptıklarında veya bu işletmeler için mevzuat çıkardıklarında, uluslararası insan hakları yükümlülüklerini yerine getirmek amacıyla yeterli denetimi yapmalıdır.

Yorum

Devletler, insan haklarının kullanımını etkileyebilecek hizmetlerin sunumunu özelleştirdiklerinde uluslararası insan hakları hukuku yükümlülüklerinden vazgeçmezler. Devletlerin bu tür hizmetleri gerçekleştiren işletmelerin Devletin insan hakları yükümlülükleriyle tutarlı bir şekilde faaliyet göstermesini sağlamaması, Devletin kendisi için hem itibar hem de yasal sonuçlar doğurabilir. Gerekli bir adım olarak, ilgili hizmet sözleşmeleri veya yetkilendirme mevzuatı, Devletin bu işletmelerin insan haklarına saygı göstermesi yönündeki beklentilerini açıklığa kavuşturmalıdır. Devletler, yeterli bağımsız izleme ve hesap verebilirlik mekanizmalarının sağlanması da dahil olmak üzere, işletmelerin faaliyetlerini etkili bir şekilde denetleyebildiklerinden emin olmalıdır.

6. Devletler, ticari işlem yaptıkları işletmelerin insan haklarına saygı göstermesini teşvik etmelidir.

Yorum

Devletler, özellikle tedarik faaliyetleri aracılığıyla, işletmelerle çeşitli ticari işlemler yürütür. Bu, Devletlere - hem bireysel hem de toplu olarak - ulusal ve uluslararası hukuk kapsamındaki Devletlerin ilgili yükümlülüklerine gereken özen gösterilerek, sözleşme şartları da dahil olmak üzere, bu işletmeler tarafından insan hakları konusunda farkındalık ve saygıyı teşvik etmek için benzersiz fırsatlar sağlar.

ÇATIŞMADAN ETKİLENEN BÖLGELERDE İŞ DÜNYASININ İNSAN HAKLARINA SAYGI GÖSTERMESİNE DESTEK

7. Çatışmalardan etkilenen bölgelerde ağır insan hakları ihlalleri riski arttığından, Devletler, bu bağlamlarda faaliyet gösteren işletmelerin bu tür ihlallere karışmamasını aşağıdakiler de dahil olmak üzere sağlamalıdır:

- (a) İşletmelerin faaliyetleri ve iş ilişkilerindeki insan haklarıyla ilgili riskleri belirlemelerine, önlemelerine ve azaltmalarına yardımcı olmak için mümkün olan en erken aşamada işletmelerle etkileşimde bulunmak;

- (b) İşletmelere, hem cinsiyete dayalı hem de cinsel şiddete özel dikkat göstererek, artan suistimal risklerini değerlendirmeleri ve ele almaları için yeterli yardım sağlanması;
- (c) Ağır insan hakları ihlallerine karışmış ve durumun ele alınmasında iş birliği yapmayı reddeden bir işletmenin kamu desteğine ve hizmetlerine erişimini engellemek;
- (d) Mevcut politikalarının, mevzuatlarının, düzenlemelerinin ve yaptırım önlemlerinin, iş dünyasının ağır insan hakları ihlallerine karışma riskini ele almada etkili olmasını sağlamak.

Yorum

İşletmeleri ilgilendiren en kötü insan hakları ihlallerinden bazıları, toprak, kaynaklar veya bir Hükümetin kontrolü üzerindeki çatışmalar sırasında meydana gelir; burada insan hakları rejiminin amaçlandığı gibi işlemesi beklenemez. Sorumlu işletmeler, bu zor bağlamlarda insan hakları zararına katkıda bulunmaktan nasıl kaçınılacağı konusunda Devletlerden giderek daha fazla rehberlik talep ediyor. Yenilikçi ve pratik yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle, çatışma zamanlarında özellikle yaygın olan cinsel ve cinsiyete dayalı şiddet riskine dikkat etmek önemlidir.

Tüm Devletlerin, yerel durumlar kötüleşmeden önce sorunları erken ele alması önemlidir. Çatışmadan etkilenen bölgelerde, "ev sahibi" Devlet, etkili bir denetim eksikliği nedeniyle insan haklarını yeterince koruyamayabilir. Ulusötesi şirketler söz konusu olduğunda, bu şirketlerin "ev sahibi" Devletleri, işletmelerin insan hakları ihlallerine karışmamasını sağlamak için hem bu şirketlere hem de ev sahibi Devletlere yardımcı olmakta rol oynar; komşu Devletler ise önemli ek destek sağlayabilir.

Bu gibi durumlarda daha fazla politika tutarlılığı sağlamak ve işletmelere yeterli yardımı sağlamak için, ana devletler, başkentlerindeki ve büyükelçiliklerindeki kalkınma yardım kuruluşları, dışişleri ve ticaret bakanlıkları ile ihracat finans kuruluşları arasında ve ayrıca bu kuruluşlar ile ev sahibi hükümet aktörleri arasında daha yakın bir işbirliğini teşvik etmeli; hükümet kuruluşlarını ve işletmeleri sorunlara karşı uyarmak için erken uyarı göstergeleri geliştirmeli; işletmelerin bu bağlamlarda işbirliği yapmaması durumunda, mevcut kamu desteğini veya hizmetlerini reddetmek veya geri çekmek veya bunun mümkün olmadığı durumlarda gelecekte bunların sağlanmasını reddetmek de dahil olmak üzere uygun sonuçlar çıkarmalıdır.

Devletler, çatışmadan etkilenen bölgelerdeki ağır insan hakları ihlallerine karşma riskinin arttığı konusunda işletmeleri uyarmalıdır. Politikalarının, mevzuatlarının, düzenlemelerinin ve uygulama önlemlerinin, işletmeler tarafından insan hakları konusunda gerekli özenin gösterilmesine ilişkin hükümler de dahil olmak üzere, bu artan riski etkili bir şekilde ele alıp almadığını gözden geçirmelidirler. Devletler, boşluklar tespit ettiklerinde bunları ele almak için uygun adımlar atmalıdır. Bu, topraklarında ve/veya yargı alanlarında ikamet eden veya faaliyet gösteren ve ağır insan hakları ihlalleri yapan veya bunlara katkıda bulunan işletmeler için medeni, idari veya cezai sorumluluğu araştırmayı içerebilir. Ayrıca, Devletler bu tür eylemleri önlemek ve ele almak için çok taraflı yaklaşımları göz önünde bulundurmalı ve etkili kolektif girişimleri desteklemelidir.

Bütün bu tedbirler, Devletlerin silahlı çatışma durumlarında uluslararası insancıl hukuk ve uluslararası ceza hukuku kapsamındaki yükümlölüklerine ektir.

POLİTİKA TUTARLILIĞININ SAĞLANMASI

8. Devletler, iş uygulamalarını şekillendiren hükümet daireleri, ajansları ve diğer devlet tabanlı kurumların, ilgili görevlerini yerine getirirken devletin insan hakları yükümlölüklerinin farkında olmalarını ve bunlara uymalarını sağlamalı, ayrıca onlara ilgili bilgi, eğitim ve destek sağlamalıdır.

Yorum

Devletlerin insan hakları yükümlölükleri ile iş uygulamalarını şekillendiren koydukları yasalar ve politikalar arasında kaçınılmaz bir gerginlik yoktur. Ancak, zaman zaman Devletler farklı toplumsal ihtiyaçları uzlaştırmak için zor dengeleyici kararlar almak zorundadır. Uygun dengeyi sağlamak için Devletlerin iş ve insan hakları gündemini yönetmek için hem dikey hem de yatay iç politika tutarlılığını sağlamayı amaçlayan geniş bir yaklaşım benimsemeleri gerekir.

Dikey politika tutarlılığı, Devletlerin uluslararası insan hakları hukuku yükümlölüklerini uygulamak için gerekli politikalara, yasalara ve süreçlere sahip olmasını gerektirir. Yatay politika tutarlılığı, şirket hukukundan sorumlu olanlar da dahil olmak üzere, iş uygulamalarını şekillendiren hem ulusal hem de alt ulusal düzeydeki departmanları ve ajansları desteklemek ve donatmak anlamına gelir

ve menkul kıymetler düzenlemesi, yatırım, ihracat kredisi ve sigortası, ticaret ve işgücü – Hükümetlerin insan hakları yükümlülükleri konusunda bilgilendirilmek ve bu yükümlülüklerle uygun şekilde hareket etmek.

9. Devletler, diğer Devletler veya işletmelerle iş odaklı politika hedeflerini takip ederken, örneğin yatırım anlaşmaları veya sözleşmeleri yoluyla, insan hakları yükümlülüklerini yerine getirmek için yeterli iç politika alanını korumalıdır.

Yorum

Devletler tarafından diğer Devletlerle veya işletmelerle yapılan ekonomik anlaşmalar (örneğin ikili yatırım anlaşmaları, serbest ticaret anlaşmaları veya yatırım projeleri için sözleşmeler) Devletler için ekonomik fırsatlar yaratır. Ancak bunlar aynı zamanda Hükümetlerin iç politika alanını da etkileyebilir. Örneğin, uluslararası yatırım anlaşmalarının şartları Devletlerin yeni insan hakları mevzuatını tam olarak uygulamasını kısıtlayabilir veya bunu yaparlarsa bağlayıcı uluslararası tahkim riskine sokabilir. Bu nedenle Devletler, gerekli yatırımcı korumasını sağlarken, bu tür anlaşmaların şartları uyarınca insan haklarını korumak için yeterli politika ve düzenleme yetkisini koruduklarından emin olmalıdır.

10. Devletler, iş dünyasıyla ilgili konularla ilgilenen çok taraflı kuruluşların üyesi olarak hareket ederken:

- (a) Bu kurumların, üye Devletlerin insan haklarını koruma görevlerini yerine getirme yeteneklerini kısıtlamamasını veya işletmelerin insan haklarına saygı göstermesini engellememesini sağlamaya çalışmak;
- (b) İlgili kurumları, kendi yetki ve kapasiteleri dahilinde, işletmelerin insan haklarına saygı duymasını teşvik etmeye ve talep edildiğinde, teknik yardım, kapasite geliştirme ve farkındalık yaratma da dahil olmak üzere, devletlerin işletmeler tarafından insan hakları ihlallerine karşı koruma görevlerini yerine getirmelerine yardımcı olmaya teşvik etmek;
- (c) İş dünyası ve insan hakları zorluklarının yönetiminde ortak anlayışı teşvik etmek ve uluslararası iş birliğini ilerletmek için bu Rehber İlkelerden yararlanın.

Yorum

Uluslararası düzeyde, Devletlerin uluslararası ticaret ve finans kurumları gibi iş ile ilgili konuları ele alan çok taraflı kurumlara katıldığı yerler de dahil olmak üzere, daha fazla politika tutarlılığına da ihtiyaç vardır. Devletler bu tür kurumlara katıldıklarında uluslararası insan hakları hukuku yükümlülüklerini korurlar.

Bu tür kurumlar aracılığıyla kapasite oluşturma ve farkındalık yaratma, tüm Devletlerin koruma görevlerini yerine getirmelerine yardımcı olmakta hayati bir rol oynayabilir; bu, zorluklar ve en iyi uygulamalar hakkında bilgi paylaşımını sağlayarak daha tutarlı yaklaşımları teşvik etmek anlamına gelir.

Çok taraflı kurumlar aracılığıyla kolektif eylem, Devletlerin iş dünyasının insan haklarına saygısı konusunda eşit şartlarda rekabet etmesine yardımcı olabilir, ancak bunu geride kalanların performansını artırarak yapmalıdır. Devletler, çok taraflı kurumlar ve diğer paydaşlar arasındaki iş birliği de önemli bir rol oynayabilir.

Bu Rehber İlkeler bu konuda ortak bir referans noktası sağlar ve ilgili tüm paydaşların rollerini ve sorumluluklarını dikkate alan kümülatif bir olumlu etki oluşturmak için yararlı bir temel oluşturabilir.

II. İNSAN HAKLARINA SAYGI GÖSTERME KONUSUNDAKİ KURUMSAL SORUMLULUK

A. TEMEL İLKELER

11. İşletmeler insan haklarına saygı göstermelidir. Bu, başkalarının insan haklarını ihlal etmekten kaçınmaları ve dahil oldukları olumsuz insan hakları etkilerini ele almaları gerektiği anlamına gelir.

Yorum

İnsan haklarına saygı gösterme sorumluluğu, faaliyet gösterdikleri her yerde tüm işletmeler için beklenen davranışın küresel bir standardıdır. Devletlerin kendi insan hakları yükümlülüklerini yerine getirme yeteneklerinden ve/veya isteklerinden bağımsız olarak mevcuttur ve bu yükümlülükleri azaltmaz. Ve insan haklarını koruyan ulusal yasalara ve düzenlemelere uymanın ötesinde mevcuttur.

Olumsuz insan hakları etkilerinin ele alınması, bunların önlenmesi, azaltılması ve uygun durumlarda düzeltilmesi için yeterli önlemlerin alınmasını gerektirir.

İşletmeler, insan haklarını desteklemek ve teşvik etmek için başka taahhütlerde bulunabilir veya faaliyetlerde bulunabilir ve bu da hakların kullanılmasına katkıda bulunabilir. Ancak bu, faaliyetleri boyunca insan haklarına saygı gösterilmemesinin telafisi değildir.

İşletmeler, yargı süreçlerinin bütünlüğünü zayıflatabilecek eylemler de dahil olmak üzere, Devletlerin kendi insan hakları yükümlülüklerini yerine getirme yeteneklerini baltalamamalıdır.

12. İşletmelerin insan haklarına saygı gösterme sorumluluğu, uluslararası alanda tanınan insan haklarını ifade eder; bu haklar, en azından Uluslararası İnsan Hakları Bildirgesi'nde ifade edilen haklar ve Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Çalışmada Temel İlkeler ve Haklar Bildirgesi'nde yer alan temel haklarla ilgili ilkeler olarak anlaşılmalıdır.

Yorum

İşletmeler, uluslararası alanda tanınan insan haklarının hemen hemen tüm yelpazesi üzerinde etkili olabildiklerinden, bu hakların korunmasına yönelik sorumlulukları şunlardır:

saygı, bu tür tüm haklar için geçerlidir. Uygulamada, bazı insan hakları belirli endüstrilerde veya bağlamlarda diğerlerinden daha fazla risk altında olabilir ve bu nedenle daha fazla ilgi odağı olacaktır. Ancak, durumlar değişebilir, bu nedenle tüm insan hakları periyodik incelemenin konusu olmalıdır.

Uluslararası alanda tanınan temel insan haklarının yetkili bir listesi, Uluslararası İnsan Hakları Bildirgesi'nde (İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve bu Beyannamenin kanunlaştırıldığı başlıca araçlardan oluşan: Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme) yer almaktadır ve Çalışma Hayatında Temel İlkeler ve Haklar Bildirgesi'nde belirtilen sekiz ILO temel sözleşmesindeki temel haklarla ilgili ilkelerle birlikte sunulmaktadır. Bunlar, diğer sosyal aktörlerin işletmelerin insan hakları üzerindeki etkilerini değerlendirdikleri kıstaslardır. İşletmelerin insan haklarına saygı gösterme sorumluluğu, büyük ölçüde ilgili yargı bölgelerindeki ulusal yasa hükümleri tarafından tanımlanmaya devam eden yasal sorumluluk ve uygulama sorunlarından farklıdır.

Koşullara bağlı olarak, işletmelerin ek standartları dikkate alması gerekebilir. Örneğin, işletmeler, olumsuz insan hakları etkilerine sahip olabilecekleri belirli gruplara veya nüfuslara ait bireylerin insan haklarına saygı göstermelidir. Bu bağlamda, Birleşmiş Milletler araçları yerli halkların; kadınların; ulusal veya etnik, dini ve dilsel azınlıkların; çocukların; engelli kişilerin; göçmen işçilerin ve ailelerinin haklarını daha da ayrıntılı olarak açıklamıştır. Dahası, silahlı çatışma durumlarında işletmeler uluslararası insancıl hukuk standartlarına saygı göstermelidir.

13. İnsan haklarına saygı gösterme sorumluluğu, işletmelerin şunları yapmasını gerektirir:

- (a) Kendi faaliyetleri yoluyla olumsuz insan hakları etkilerine neden olmaktan veya katkıda bulunmaktan kaçınmak ve bu tür etkiler ortaya çıktığında bunları ele almak;
- (b) İş ilişkileri yoluyla faaliyetleri, ürünleri veya hizmetleriyle doğrudan bağlantılı olan olumsuz insan hakları etkilerini önlemeye veya azaltmaya çalışırlar, bu etkilere katkıda bulunmamış olsalar bile.

Yorum

İşletmeler, kendi faaliyetleri veya diğer taraflarla olan iş ilişkileri sonucunda olumsuz insan hakları etkileriyle karşı karşıya kalabilir. Rehber İlke 19, işletmelerin bu durumları nasıl ele alması gerektiği konusundaki çıkarımları daha ayrıntılı olarak açıklar. Bu Rehber İlkeler amacıyla bir işletmenin "faaliyetleri" hem eylemleri hem de ihmalleri içerir; ve "iş ilişkileri" iş ortakları, değer zincirindeki kuruluşlar ve doğrudan iş faaliyetleri, ürünleri veya hizmetleriyle bağlantılı diğer Devlet dışı veya Devlet kuruluşuyla ilişkileri içerir.

14. İşletmelerin insan haklarına saygı gösterme sorumluluğu, büyüklükleri, sektörleri, operasyonel bağlamları, mülkiyetleri ve yapıları ne olursa olsun tüm işletmeler için geçerlidir. Bununla birlikte, işletmelerin bu sorumluluğu yerine getirme araçlarının ölçeği ve karmaşıklığı, bu faktörlere ve işletmenin olumsuz insan hakları etkilerinin ciddiyetine göre değişebilir.

Yorum

Bir işletmenin insan haklarına saygı gösterme sorumluluğunu yerine getirmesinin yolları, diğer faktörlerin yanı sıra büyüklüğüyle orantılı olacaktır. Küçük ve orta ölçekli işletmeler, daha büyük şirketlere kıyasla daha az kapasiteye ve daha gayri resmi süreçlere ve yönetim yapılarına sahip olabilir, bu nedenle ilgili politikaları ve süreçleri farklı biçimler alacaktır. Ancak bazı küçük ve orta ölçekli işletmeler, büyüklüklerinden bağımsız olarak karşılık gelen önlemleri gerektirecek ciddi insan hakları etkilerine sahip olabilir. Etkilerin ciddiyeti, ölçeklerine, kapsamlarına ve telafi edilemez karakterlerine göre değerlendirilecektir. Bir işletmenin insan haklarına saygı gösterme sorumluluğunu yerine getirmesinin yolları, bir şirket grubu aracılığıyla mı yoksa bireysel olarak mı iş yaptığına ve ne ölçüde yaptığına bağlı olarak da değişebilir. Ancak, insan haklarına saygı gösterme sorumluluğu tüm işletmeler için tam ve eşit olarak geçerlidir.

15. İşletmelerin insan haklarına saygı gösterme sorumluluklarını yerine getirebilmeleri için, büyüklüklerine ve koşullarına uygun politika ve süreçlere sahip olmaları gerekir. Bunlara şunlar dahildir:

- (a) İnsan haklarına saygı gösterme sorumluluklarını yerine getirmelerine yönelik bir politika taahhüdü;
- (b) İnsan hakları üzerindeki etkilerinin belirlenmesi, önlenmesi, azaltılması ve nasıl ele alınacağına açıklanması için bir insan hakları özen yükümlülüğü süreci;
- (c) Herhangi bir olumsuz insan hakları etkisinin giderilmesini sağlayacak süreçler veya bunların neden olduğu veya katkıda bulunduğu süreçler.

Yorum

İşletmelerin insan haklarına saygı duyduklarını bilmeleri ve göstermeleri gerekir. Belirli politikalar ve süreçlere sahip olmadıkları sürece bunu yapamazlar. 16 ila 24. İlkeler bunları daha ayrıntılı olarak açıklar.

B. İŞLETİM PRENSİPLERİ

POLİTİKA TAAHHÜDÜ

16. İşletmeler, insan haklarına saygı gösterme sorumluluğunun bilincinde olarak, bu sorumluluğu yerine getirme taahhütlerini şu politika beyanıyla ifade etmelidirler:
 - (a) İşletmenin en üst düzeyinde onaylanmıştır;
 - (b) İlgili iç ve/veya dış uzmanlıklardan bilgi edinilmiştir;
 - (c) İşletmenin, faaliyetleri, ürünleri veya hizmetleriyle doğrudan bağlantılı personel, iş ortakları ve diğer taraflara ilişkin insan hakları beklentilerini belirler;
 - (d) Kamuya açık olup, dahili ve harici olarak tüm personele, iş ortaklarına ve diğer ilgili taraflara duyurulur;
 - (e) İşletme genelinde benimsenmesi için gerekli operasyonel politikalara ve prosedürlere yansıtılır.

Yorum

"Beyan" terimi, bir işletmenin sorumluluklarını, taahhütlerini ve beklentilerini kamuya açıklamak için kullandığı her türlü aracı tanımlamak için genel olarak kullanılır.

Politika beyanının yeterli bilgiye sahip olmasını sağlamak için gereken uzmanlık düzeyi, işletmenin karmaşıklığına göre değişecektir.

Uzmanlık, güvenilir çevrimiçi veya yazılı kaynaklardan tanınmış uzmanlarla istişareye kadar çeşitli kaynaklardan elde edilebilir.

Taahhüt beyanı kamuya açık olmalıdır. İşletmenin sözleşmesel ilişkileri olduğu kuruluşlara; Devlet güvenlik güçleri de dahil olmak üzere faaliyetleriyle doğrudan bağlantılı olan diğer kişilere; yatırımcılara; ve önemli insan hakları riskleri olan faaliyetler durumunda potansiyel olarak etkilenen paydaşlara aktif olarak iletilmelidir.

Beyanın ve ilgili politika ve prosedürlerin iç iletişiminde, hesap verebilirliğin hatları ve sistemlerinin ne olacağı açıkça belirtilmeli ve ilgili işlevlerdeki personel için gerekli eğitimlerle desteklenmelidir.

Tıpkı Devletlerin politika tutarlılığı için çalışması gerektiği gibi, işletmelerin de insan haklarına saygı gösterme sorumlulukları ile daha geniş iş faaliyetlerini ve ilişkilerini yöneten politikalar ve prosedürler arasında tutarlılık için çabalaması gerekir. Bu, örneğin personel için finansal ve diğer performans teşvikleri belirleyen politikalar ve prosedürleri; tedarik uygulamalarını; ve insan haklarının tehlikede olduğu lobi faaliyetlerini içermelidir.

Bu ve diğer uygun araçlar aracılığıyla, politika beyanı işletmenin en tepesinden başlayarak tüm işlevlerine yerleştirilmelidir; aksi takdirde bu işlevler insan hakları konusunda farkındalık veya saygı olmadan hareket edebilir.

İNSAN HAKLARINA İLİŞKİN ÖZEN GÖSTERME

17. İşletmeler olumsuz insan hakları etkilerini belirlemek, önlemek, azaltmak ve nasıl ele aldıklarını açıklamak için insan hakları konusunda gerekli özeni göstermelidir. Süreç, gerçek ve potansiyel insan hakları etkilerini değerlendirmeyi, bulguları entegre etmeyi ve bunlara göre hareket etmeyi, yanıtları izlemeyi ve etkilerin nasıl ele alındığını iletmeyi içermelidir. İnsan hakları konusunda gerekli özen:

- (a) İşletmenin kendi faaliyetleri aracılığıyla neden olabileceği veya katkıda bulunabileceği ya da ticari ilişkileri aracılığıyla faaliyetleri, ürünleri veya hizmetleriyle doğrudan bağlantılı olabilecek olumsuz insan hakları etkilerini kapsamalıdır;

- (b) İşletmenin büyüklüğüne, ciddi insan hakları etkileri riskine ve faaliyetlerinin niteliğine ve bağlamına göre karmaşıklık derecesi değişecektir;
- (c) İşletmenin faaliyetleri ve faaliyet bağlamı geliştikçe insan hakları risklerinin zamanla değişebileceğinin farkında olarak sürekli olmalıdır.

Yorum

Bu İlke, insan hakları konusunda gerekli özeni göstermenin parametrelerini tanımlarken, 18 ila 21 arasındaki İlkeler ise temel bileşenlerini ayrıntılı olarak açıklamaktadır.

İnsan hakları riskleri, işletmenin potansiyel olumsuz insan hakları etkileri olarak anlaşılmaktadır. Potansiyel etkiler, önleme veya azaltma yoluyla ele alınmalı, gerçek etkiler ise - halihazırda gerçekleşmiş olanlar - iyileştirme konusu olmalıdır (İlke 22).

İnsan haklarına ilişkin gerekli özenin gösterilmesi, şirketin kendisine yönelik önemli riskleri belirlemenin ve yönetmenin ötesine geçip hak sahiplerine yönelik riskleri de kapsadığı takdirde, daha geniş kurumsal risk yönetimi sistemleri içerisinde yer alabilir.

İnsan haklarına ilişkin gerekli özenin gösterilmesi, yeni bir faaliyet veya ilişkinin geliştirilmesi aşamasında mümkün olduğunca erken başlatılmalıdır; zira insan hakları riskleri, sözleşmelerin veya diğer anlaşmaların yapılandırılması aşamasında bile artırılabilir veya azaltılabilir ve birleşme veya satın almalar yoluyla devralınabilir.

İşletmelerin değer zincirlerinde çok sayıda kuruluş varsa, bunların hepsinde olumsuz insan hakları etkileri için gerekli özeni göstermek mantıksız bir şekilde zor olabilir. Eğer öyleyse, işletmeler olumsuz insan hakları etkileri riskinin en önemli olduğu genel alanları, ister belirli tedarikçilerin veya müşterilerin faaliyet bağlamı, ister söz konusu belirli operasyonlar, ürünler veya hizmetler veya diğer ilgili hususlar olsun, belirlemeli ve bunları insan hakları gerekli özeni için önceliklendirmelidir.

Bir işletme diğer tarafların neden olduğu olumsuz insan hakları etkilerine katkıda bulunduğu veya katkıda bulunuyormuş gibi görüldüğünde suç ortaklığı soruları ortaya çıkabilir. Suç ortaklığının hem yasal hem de yasal olmayan anlamları vardır. Yasal olmayan bir konu olarak, işletmeler örneğin o tarafın işlediği bir suistimalden çıkar sağladıkları görüldüğünde, başka bir tarafın eylemlerinde "suç ortağı" olarak algılanabilir.

Hukuki bir konu olarak, çoğu ulusal yargı alanı bir suçun işlenmesinde suç ortaklığı yapmayı yasaklar ve birçoğu bu gibi durumlarda işletmelerin cezai sorumluluğuna izin verir. Tipik olarak, hukuki davalar bir işletmenin bir zarara iddia edilen katkısına da dayandırılabilir, ancak bunlar insan hakları terimleriyle çerçevelendirilmemiş olabilir. Uluslararası ceza hukuku içtihatlarının ağırlığı, yardım ve yataklık için ilgili standardın, bir suçun işlenmesi üzerinde önemli bir etkisi olan pratik yardım veya teşviki bilerek sağlamak olduğunu gösterir.

Uygun insan hakları özen yükümlülüğünü yerine getirmek, işletmelerin iddia edilen bir insan hakları ihlaline karışmaktan kaçınmak için her makul adımı attıklarını göstererek kendilerine karşı yasal iddialar riskini ele almalarına yardımcı olmalıdır. Ancak, böyle bir özen yükümlülüğünü yerine getiren işletmeler, bunun kendi başına onları insan hakları ihlallerine neden olma veya katkıda bulunma sorumluluğundan otomatik ve tamamen muaf tutacağını varsaymamalıdır.

18. İnsan hakları risklerini ölçmek için, işletmeler kendi faaliyetleri veya iş ilişkileri sonucunda dahil olabilecekleri gerçek veya potansiyel olumsuz insan hakları etkilerini belirlemeli ve değerlendirmelidir. Bu süreç şunları içermelidir:

- (a) Dahili ve/veya bağımsız harici insan hakları uzmanlığından yararlanmak;
- (b) İşletmenin büyüklüğüne ve operasyonun niteliğine ve bağlamına uygun olarak, potansiyel olarak etkilenen gruplar ve diğer ilgili paydaşlarla anlamlı istişarelerde bulunmak.

Yorum

İnsan hakları konusunda gerekli özeni göstermenin ilk adımı, bir işletmenin dahil olabileceği gerçek ve potansiyel olumsuz insan hakları etkilerinin doğasını belirlemek ve değerlendirmektir. Amaç, belirli bir operasyon bağlamı verildiğinde belirli kişiler üzerindeki belirli etkileri anlamaktır. Genellikle bu, mümkünse önerilen bir iş faaliyetinden önce insan hakları bağlamını değerlendirmeyi; kimlerin etkilenebileceğini belirlemeyi; ilgili insan hakları standartlarını ve sorunlarını kataloglamayı; ve önerilen faaliyetin ve ilişkili iş ilişkilerinin belirlenen kişiler üzerinde olumsuz insan hakları etkilerine nasıl yol açabileceğini öngörmeyi içerir.

Bu süreçte, işletmelerin, kırılabilirlik veya ötekileştirme riski yüksek olabilecek gruplar veya nüfus gruplarından bireyler üzerindeki herhangi bir özel insan hakları etkisine özel dikkat göstermeleri ve kadınların ve erkeklerin karşılaşılabilecekleri farklı riskleri akıllarında tutmaları gerekir.

İnsan hakları etkilerinin değerlendirilmesine yönelik süreçler, risk değerlendirmeleri veya çevresel ve sosyal etki değerlendirmeleri gibi diğer süreçlere dahil edilebilirken, işletmelerin bu haklardan hemen hemen hepsini etkileme potansiyeli olduğundan, uluslararası alanda tanınan tüm insan haklarını referans noktası olarak içermeleri gerekir.

İnsan hakları durumları dinamik olduğundan, insan hakları etkilerine ilişkin değerlendirmeler düzenli aralıklarla yapılmalıdır: yeni bir faaliyet veya ilişkiden önce; operasyonda önemli kararlar veya değişikliklerden önce (örneğin pazara giriş, ürün lansmanı, politika değişikliği veya işletmede daha geniş çaplı değişiklikler); operasyon ortamındaki değişikliklere yanıt olarak veya bu değişikliklerin öngörülmesi sırasında (örneğin artan sosyal gerginlikler); ve bir faaliyetin veya ilişkinin ömrü boyunca periyodik olarak.

İşletmelerin insan hakları etkilerini doğru bir şekilde değerlendirebilmeleri için, dil ve etkili katılıma yönelik diğer olası engelleri dikkate alan bir şekilde doğrudan danışarak potansiyel olarak etkilenen paydaşların endişelerini anlamaya çalışmalıdırlar. Bu tür bir danışmanın mümkün olmadığı durumlarda, işletmeler insan hakları savunucuları ve sivil toplumdan diğerleri de dahil olmak üzere güvenilir, bağımsız uzman kaynaklarına danışmak gibi makul alternatifleri düşünmelidir.

İnsan hakları etkilerinin değerlendirilmesi, insan hakları konusunda gerekli özeni gösterme sürecinin sonraki adımlarına bilgi sağlar.

19. Olumsuz insan hakları etkilerini önlemek ve azaltmak için işletmeler, etki değerlendirmelerinden elde edilen bulguları ilgili iç işlevler ve süreçlerle bütünleştirmeli ve uygun önlemleri almalıdır.

(a) Etkili entegrasyon şunları gerektirir:

(i) Bu tür etkilerin ele alınması sorumluluğu işletme içindeki uygun seviye ve fonksiyona atanır;

(ii) Dahili karar alma, bütçe tahsisleri ve denetim süreçleri bu tür etkilere etkili yanıtlar verilmesini mümkün kılar.

(b) Uygun eylem aşağıdakilere göre değişecektir:

(i) İşletmenin olumsuz bir etkiye neden olup olmadığı veya olumsuz bir etkiye katkıda bulunup bulunmadığı ya da söz konusu etkinin yalnızca bir iş ilişkisi yoluyla faaliyetleri, ürünleri veya hizmetleriyle doğrudan bağlantılı olması nedeniyle söz konusu olup olmadığı;

(ii) Olumsuz etkiyi gidermedeki kaldıraç etkisi.

Yorum

İnsan hakları etkilerinin değerlendirilmesinden elde edilen belirli bulguların işletme genelinde yatay entegrasyonu, ancak insan hakları politikası taahhüdü tüm ilgili işletme işlevlerine yerleştirildiğinde etkili olabilir. Bu, değerlendirme bulgularının doğru şekilde anlaşılmasını, gereken ağırlığın verilmesini ve bunlara göre hareket edilmesini sağlamak için gereklidir.

İnsan hakları etkilerini değerlendirirken, işletmeler hem gerçek hem de potansiyel olumsuz etkileri aramış olacaktır. Potansiyel etkiler, işletme genelinde bulguların yatay entegrasyonu yoluyla önlenmeli veya hafifletilmeli, gerçek etkiler ise (zaten gerçekleşmiş olanlar) düzeltme konusu olmalıdır (İlke 22).

Bir işletmenin insan hakları açısından olumsuz bir etkiye neden olması veya neden olma ihtimali olması durumunda, söz konusu etkiyi durdurmak veya önlemek için gerekli adımları atması gerekmektedir.

Bir işletme olumsuz bir insan hakları etkisine katkıda bulunuyorsa veya katkıda bulunabilecekse, katkısını durdurmak veya engellemek için gerekli adımları atmalı ve kalan etkiyi mümkün olan en büyük ölçüde azaltmak için kaldıraç gücünü kullanmalıdır. Kaldıraç, işletmenin zarara neden olan bir varlığın haksız uygulamalarında değişiklik yapma yeteneğine sahip olduğu durumlarda var sayılır.

Bir işletme olumsuz bir insan hakları etkisine katkıda bulunmamışsa ancak bu etki yine de doğrudan başka bir kuruluşla olan iş ilişkisiyle faaliyetleri, ürünleri veya hizmetleriyle bağlantılıysa durum daha karmaşıktır. Bu gibi durumlarda uygun eylemin belirlenmesinde rol oynayacak faktörler arasında şunlar yer alır:

işletmenin ilgili kuruluş üzerindeki nüfuzu, ilişkinin işletme için ne kadar önemli olduğu, suistimalin ciddiyeti ve kuruluşla ilişkinin sonlandırılmasının olumsuz insan hakları sonuçları doğurup doğurmayacağı.

Durum ve insan hakları açısından etkileri ne kadar karmaşıksa, işletmenin nasıl yanıt vereceğine karar verirken bağımsız uzman tavsiyesine başvurması o kadar güçlüdür.

İşletmenin olumsuz etkiyi önlemek veya azaltmak için kaldırıcı varsa, bunu kullanmalıdır. Ve kaldırıcı yoksa, işletmenin bunu artırmasının yolları olabilir. Kaldıraç, örneğin, ilgili varlığa kapasite geliştirme veya diğer teşvikler sunularak veya diğer aktörlerle iş birliği yapılarak artırılabilir.

İşletmenin olumsuz etkileri önlemek veya azaltmak için kaldırıcı yoksun olduğu ve kaldırıcını artıramadığı durumlar vardır. Burada, işletme, bunu yapmanın olası olumsuz insan hakları etkilerine ilişkin güvenilir değerlendirmeleri dikkate alarak ilişkiyi sonlandırmayı düşünmelidir.

İlişkinin işletme için "kritik" olduğu durumlarda, ilişkiyi sonlandırmak daha fazla zorluk yaratır. Bir ilişki, işletmenin işi için elzem olan ve makul bir alternatif kaynağı olmayan bir ürün veya hizmet sağlıyorsa, kritik olarak kabul edilebilir. Burada olumsuz insan hakları etkisinin ciddiyeti de dikkate alınmalıdır: suistimal ne kadar şiddetliyse, işletmenin ilişkiyi sonlandırıp sonlandırmaması gerektiğine karar vermeden önce değişimi görmesi o kadar hızlı olacaktır. Her durumda, suistimal devam ettiği ve işletme ilişkide kaldığı sürece, etkiyi azaltmak için kendi devam eden çabalarını gösterebilmeli ve devam eden bağlantının itibar, mali veya yasal sonuçlarını kabul etmeye hazır olmalıdır.

20. Olumsuz insan hakları etkilerinin ele alınıp alınmadığını doğrulamak için, işletmeler yanıtlarının etkinliğini izlemelidir. İzleme şunları içermelidir:

(a) Uygun nitel ve nicel göstergelere dayalı olmalıdır;

(b) Etkilenen paydaşlar da dahil olmak üzere hem iç hem de dış kaynaklardan gelen geri bildirimlerden yararlanın.

Yorum

Bir işletmenin insan hakları politikalarının en iyi şekilde uygulanıp uygulanmadığını, tespit edilen insan hakları etkilerine etkili bir şekilde yanıt verilip verilmediğini bilmesi ve sürekli iyileştirmeyi yönlendirebilmesi için izleme gereklidir.

İşletmeler, kırılabilirlik veya dışlanma riski yüksek olabilecek gruplar veya nüfus grupları üzerindeki etkilere yönelik yanıtlarının etkinliğini izlemek için özel çaba göstermelidir.

İzleme, ilgili dahili raporlama süreçlerine entegre edilmelidir. İşletmeler, diğer konularla ilgili olarak halihazırda kullandıkları araçları kullanabilirler. Bu, ilgili durumlarda cinsiyete göre ayrılmış verileri kullanarak performans sözleşmeleri ve incelemeleri ile anketler ve denetimleri içerebilir. Operasyonel düzeydeki şikayet mekanizmaları, doğrudan etkilenenlerden işletmenin insan hakları gerekli özeninin etkinliği hakkında önemli geri bildirimler de sağlayabilir (bkz. İlke 29).

21. İnsan hakları etkilerini nasıl ele aldıklarını açıklamak için, işletmeler bunu dışarıya iletmeye hazır olmalıdır, özellikle de etkilenen paydaşlar tarafından veya adına endişeler dile getirildiğinde. Faaliyetleri veya faaliyet bağlamları ciddi insan hakları etkileri riski taşıyan işletmeler bunları nasıl ele aldıkları konusunda resmi olarak rapor vermelidir. Her durumda, iletişimler şunları yapmalıdır:

- (a) Bir işletmenin insan hakları etkilerini yansıtan ve hedef kitesinin erişimine açık bir biçim ve sıklıkta olmalıdır;
- (b) Bir işletmenin söz konusu insan hakları etkisine verdiği yanıtın yeterliliğini değerlendirmek için yeterli bilgi sağlamak;
- (c) Buna karşılık, etkilenen paydaşlar, personel veya ticari gizliliğin meşru gereklilikleri açısından risk oluşturmamalıdır.

Yorum

İnsan haklarına saygı gösterme sorumluluğu, işletmelerin hem insan haklarını hem de insan haklarını bilebilecekleri politikalara ve süreçlere sahip olmasını gerektirir.

ve uygulamada insan haklarına saygı gösterdiklerini gösterirler. Gösterme, iletişimi, etkilenebilecek bireylere veya gruplara ve yatırımcılar da dahil olmak üzere diğer ilgili paydaşlara şeffaflık ve hesap verebilirlik ölçüsü sağlamayı içerir.

İletişim, yüz yüze toplantılar, çevrimiçi diyaloglar, etkilenen paydaşlarla istişare ve resmi kamu raporları dahil olmak üzere çeşitli biçimler alabilir. Resmi raporlama, geleneksel yıllık raporlardan ve kurumsal sorumluluk/ sürdürülebilirlik raporlarından çevrimiçi güncellemeleri ve entegre finansal ve finansal olmayan raporları içerecek şekilde evrimleşmektedir.

İşletmelerin, ister iş operasyonlarının doğası ister işletme bağlamları nedeniyle olsun, ciddi insan hakları etkileri riskleri mevcut olduğunda resmi raporlama yapması beklenir. Raporlama, işletmelerin insan hakları üzerindeki olumsuz etkileri nasıl tanımlayıp ele aldıklarına ilişkin konuları ve göstergeleri kapsamalıdır. İnsan hakları raporlamasının bağımsız olarak doğrulanması, içeriğini ve güvenilirliğini güçlendirebilir. Sektöre özgü göstergeler, yararlı ek ayrıntılar sağlayabilir.

ÇÖZÜMLEME

22. İşletmeler, olumsuz etkilere neden olduklarını veya katkıda bulunduklarını tespit ettiklerinde, meşru süreçler aracılığıyla bunların düzeltilmesini sağlamalı veya bu konuda işbirliği yapmalıdır.

Yorum

En iyi politikalar ve uygulamalarla bile bir işletme, öngöremediği veya önleyemediği olumsuz insan hakları etkilerine neden olabilir veya katkıda bulunabilir.

Bir işletme böyle bir durumu, insan hakları gerekli özen süreci veya diğer araçlar aracılığıyla tespit ettiğinde, insan haklarına saygı gösterme sorumluluğu, kendi başına veya diğer aktörlerle işbirliği içinde, düzeltmeye aktif olarak katılmayı gerektirir. İşletmenin faaliyetlerinden potansiyel olarak etkilenenler için operasyonel düzeydeki şikayet mekanizmaları, İlke 31'de belirtildiği gibi belirli temel kriterleri karşıladığında, düzeltmeyi etkinleştirmenin etkili bir yolu olabilir.

İşletmenin neden olmadığı veya katkıda bulunmadığı, ancak faaliyetleriyle doğrudan bağlantılı olan olumsuz etkilerin ortaya çıkması durumunda,

Bir ticari ilişki kapsamında ürün veya hizmetlere saygı gösterilmesi sorumluluğu, işletmenin kendisinin düzeltme sağlamasını gerektirmez; ancak bunu yapmada rol alabilir.

Özellikle suç iddialarının bulunduğu bazı durumlarda, yargı mekanizmalarıyla işbirliği yapılması gerekebilir.

Olumsuz insan hakları etkilerine ilişkin iddiaların tartışıldığı durumlar da dahil olmak üzere, telafinin aranabileceği mekanizmalara ilişkin daha fazla rehberlik, telafiye erişimle ilgili III. bölümde yer almaktadır.

İÇERİK SORUNLARI

23. İşletmeler her durumda:

- (a) Faaliyet gösterdikleri her yerde, yürürlükteki tüm yasalara uymak ve uluslararası alanda tanınan insan haklarına saygı göstermek;
- (b) Çelişkili gerekliliklerle karşı karşıya kalındığında, uluslararası alanda tanınan insan hakları ilkelerine saygı göstermenin yollarını aramak;
- (c) Faaliyet gösterdikleri her yerde, ağır insan hakları ihlallerine neden olma veya bunlara katkıda bulunma riskini yasal bir uyumluluk sorunu olarak ele alırlar.

Yorum

Belirli ülke ve yerel bağlamlar bir işletmenin faaliyetlerinin ve iş ilişkilerinin insan hakları risklerini etkileyebilse de, tüm işletmeler faaliyet gösterdikleri her yerde insan haklarına saygı gösterme konusunda aynı sorumluluğa sahiptir. Yerel bağlamların bu sorumluluğu tam olarak yerine getirmeyi imkansız kıldığı durumlarda, işletmelerin uluslararası olarak tanınan insan hakları ilkelerine koşullar altında mümkün olan en büyük ölçüde saygı göstermeleri ve bu konuda çabalarını gösterebilmeleri beklenir.

Çatışmadan etkilenen alanlar gibi bazı işletme ortamları, işletmelerin diğer aktörler (örneğin güvenlik güçleri) tarafından işlenen ağır insan hakları ihlallerine ortak olma risklerini artırabilir. İşletmeler, ülke dışı sivil iddialardan kaynaklanan ve Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Roma Statüsü hükümlerinin şirketlere yönelik hükümler sağlayan yargı bölgelerine dahil edilmesinden kaynaklanan potansiyel kurumsal yasal sorumluluk ağının genişlemesi göz önüne alındığında, bu riski yasal uyumluluk sorunu olarak ele almalıdır.

cezaî sorumluluk. Ayrıca, kurumsal yöneticiler, memurlar ve çalışanlar, ağır insan hakları ihlallerine yol açan eylemlerden dolayı bireysel sorumluluğa tabi olabilir.

Bu gibi karmaşık bağlamlarda, işletmeler durumu daha da kötüleştirmediklerinden emin olmalıdır. En iyi şekilde nasıl yanıt vereceklerini değerlendirirken, genellikle yalnızca işletme içindeki uzmanlıktan ve işlevler arası iştişareden yararlanmakla kalmayıp, aynı zamanda Hükümetler, sivil toplum, ulusal insan hakları kurumları ve ilgili çok paydaşlı girişimler de dahil olmak üzere güvenilir, bağımsız uzmanlarla dışarıdan iştişare etmeleri tavsiye edilir.

24. Gerçek ve potansiyel olumsuz insan hakları etkilerini ele almak için eylemlere öncelik verilmesinin gerekli olduğu durumlarda, işletmeler öncelikle en şiddetli olanları veya gecikmiş müdahalenin bunları telafi edilemez hale getireceği durumları önlemeye ve hafifletmeye çalışmalıdır.

Yorum

İşletmeler tüm olumsuz insan hakları etkilerini ele alsada, bunları aynı anda ele almak her zaman mümkün olmayabilir. Belirli yasal rehberliğin yokluğunda, önceliklendirme gerekiyorsa, işletmeler en şiddetli insan hakları etkileriyle başlamalı ve gecikmiş bir yanıtın telafi edilebilirliği etkileyebileceğini kabul etmelidir. Şiddet bu bağlamda mutlak bir kavram değildir, ancak işletmenin tanımladığı diğer insan hakları etkilerine göre değişir.

III. ÇÖZÜME ERİŞİM

A. TEMEL İLKE

25. Devletler, iş dünyasıyla ilgili insan hakları ihlallerine karşı koruma görevlerinin bir parçası olarak, bu tür ihlaller kendi topraklarında ve/veya yargı alanlarında meydana geldiğinde etkilenenlerin etkili bir çözüme erişebilmelerini sağlamak için yargısal, idari, yasal veya diğer uygun araçlar yoluyla uygun adımlar atmalıdır.

Yorum

Devletler, iş dünyasıyla ilgili insan hakları ihlallerini soruşturmak, cezalandırmak ve düzeltmek için uygun adımları atmadıkları takdirde, devletin koruma görevi zayıflayabilir, hatta anlamsız hale gelebilir.

Etkili çareye erişimin hem usule ilişkin hem de esasa ilişkin yönleri vardır. Bu bölümde tartışılan şikayet mekanizmaları tarafından sağlanan çareler, genel olarak meydana gelen herhangi bir insan hakları zararını telafi etmek veya gidermek amacını taşıyan bir dizi esasa ilişkin biçim olabilir. Çare, özür, tazminat, rehabilitasyon, mali veya mali olmayan tazminat ve cezai yaptırımlar (para cezaları gibi cezai veya idari) ve ayrıca örneğin ihtiyati tedbirler veya tekrarlanmama garantileri yoluyla zararın önlenmesini içerebilir. Çare sağlama prosedürleri tarafsız, yolsuzluktan korunmuş ve sonucu etkilemeye yönelik siyasi veya diğer girişimlerden uzak olmalıdır.

Bu Rehber İlkeler amacıyla, bir şikayet, bir bireyin veya bir grubun hak sahibi olma duygusunu uyandıran, hukuka, sözleşmeye, açık veya örtük vaatlere, örf ve adetlere veya mağdur toplulukların genel adalet anlayışına dayalı olabilen algılanan bir adaletsizlik olarak anlaşılmaktadır. Şikayet mekanizması terimi, iş ile ilgili insan hakları ihlallerine ilişkin şikayetlerin dile getirilebileceği ve çözüm aranabileceği rutin, Devlet temelli veya Devlet temelli olmayan, yargısal veya yargısal olmayan herhangi bir süreci belirtmek için kullanılır.

Devlet tabanlı şikayet mekanizmaları, Devletin bir şubesi veya kurumu tarafından veya yasal veya anayasal bir temelde bağımsız bir organ tarafından yönetilebilir. Bunlar yargısal veya yargısal olmayan olabilir. Bazılarında

mekanizmalarda, etkilenenler doğrudan çözüm arama sürecine dahil olur; diğerlerinde ise bir aracı, onlar adına çözüm arar. Örnekler arasında mahkemeler (hem ceza hem de hukuk davaları için), iş mahkemeleri, ulusal insan hakları kurumları, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün Çokuluslu İşletmeler için Yönergeleri kapsamındaki Ulusal İrtibat Noktaları, birçok ombudsman ofisi ve Hükümet tarafından işletilen şikayet ofisleri yer alır.

İş dünyasıyla ilgili insan hakları ihlallerine ilişkin çözümlere erişimin sağlanması, Devletlerin ayrıca bu mekanizmalar, bunlara nasıl erişilebileceği ve bunu yapmak için her türlü destek (finansal veya uzman) konusunda kamuoyunun farkındalığını ve anlayışını kolaylaştırmasını gerektirir.

Devlet temelli yargısal ve yargısal olmayan şikayet mekanizmaları daha geniş bir çözüm sisteminin temelini oluşturmalıdır. Böyle bir sistem içinde, operasyonel düzeydeki şikayet mekanizmaları erken aşamada başvuru ve çözüm sağlayabilir. Devlet temelli ve operasyonel düzeydeki mekanizmalar ise işbirlikçi girişimlerin ve uluslararası ve bölgesel insan hakları mekanizmalarının telafi edici işlevleriyle desteklenebilir veya geliştirilebilir. Bu mekanizmalarla ilgili daha fazla rehberlik Rehber İlkeler 26 ila 31'de verilmiştir.

B. İŞLETİM PRENSİPLERİ

DEVLET TEMELLİ YARGI MEKANİZMALARI

26. Devletler, iş dünyasıyla ilgili insan hakları ihlallerini ele alırken yerel yargı mekanizmalarının etkinliğini sağlamak için uygun adımlar atmalı, bunlara, çözüme erişimin reddedilmesine yol açabilecek yasal, pratik ve diğer ilgili engellerin azaltılması yolları da dahil edilmelidir.

Yorum

Etkili yargı mekanizmaları, çareye erişimi sağlamanın merkezinde yer alır. İşle ilgili insan hakları ihlallerini ele alma yetenekleri, tarafsızlıklarına, dürüstlüklerine ve usulüne uygun yargılama yapma yeteneklerine bağlıdır.

Devletler, yargısal başvurunun çareye erişimin önemli bir parçası olduğu veya etkili çareye alternatif kaynakların bulunmadığı durumlarda meşru davaların mahkemelere getirilmesini engellemek için engeller oluşturmadıklarından emin olmalıdır. Ayrıca, hükmün

Adaletin sağlanması yargısal süreçteki yolsuzluklar tarafından engellenmemesi, mahkemelerin diğer devlet aktörleri ve iş dünyası aktörlerinden kaynaklanan ekonomik veya siyasi baskılardan bağımsız olması ve insan hakları savunucularının meşru ve barışçıl faaliyetlerinin engellenmemesi.

Örneğin, ticari amaçlı insan hakları ihlallerini içeren meşru davaların ele alınmasını engelleyebilecek yasal engeller şu durumlarda ortaya çıkabilir:

- Yerel ceza ve medeni kanunlar uyarınca bir şirket grubunun üyeleri arasında hukuki sorumluluğun atfedilme biçimi, uygun hesap verebilirliğin önlenmesini kolaylaştırır;
- Davacıların ev sahibi Devlette adaletin reddedilmesiyle karşı karşıya kalmaları ve davanın esasına bakılmaksızın ev sahibi Devlet mahkemelerine erişememeleri;
- Yerli halklar ve göçmenler gibi belirli grupların, daha geniş nüfusa uygulanan insan hakları yasal korumasından aynı düzeyde mahrum bırakılması.

Örneğin aşağıdaki durumlarda yargısal çözüme erişimde pratik ve usule ilişkin engeller ortaya çıkabilir:

- Dava açmanın maliyetleri, haksız davalara karşı caydırıcı olmaktan öteye geçmektedir ve/veya Hükümet desteği, "piyasa tabanlı" mekanizmalar (dava sigortası ve yasal ücret yapıları gibi) veya diğer araçlar yoluyla makul seviyelere düşürülememektedir;
- Davacılar, avukatların bu alanda davacılara danışmanlık yapması için kaynak veya diğer teşviklerin eksikliği nedeniyle hukuki temsil almada zorluk yaşıyorlar;
- Talepleri bir araya getirme veya temsili yargılama süreçlerini (örneğin toplu davalar ve diğer toplu dava prosedürleri) mümkün kılma konusunda yetersiz seçenekler bulunmaktadır ve bu durum, bireysel talep sahipleri için etkili bir çözüm yolunun oluşmasını engellemektedir;
- Devlet savcıları, insan haklarıyla ilgili suçlarda bireysel ve ticari katılımı soruşturma konusunda Devletin kendi yükümlülüklerini yerine getirmek için yeterli kaynak, uzmanlık ve desteğe sahip değildir.

Bu engellerin çoğu, iş ile ilgili insan hakları iddialarında taraflar arasındaki sık dengesizliklerin sonucudur veya bunlarla daha da karmaşık hale gelir, örneğin mali kaynakları, bilgiye ve uzmanlığa erişimleri gibi. Dahası, aktif ayrımcılık yoluyla veya kasıtsız olarak

Yargı mekanizmalarının tasarlanma ve işleyiş biçimlerinin sonuçları, savunmasızlık veya marjinalleşme riski yüksek gruplardan veya nüfuslardan gelen bireyler, bu mekanizmalara erişmek, kullanmak ve bunlardan faydalanmak için genellikle ek kültürel, sosyal, fiziksel ve finansal engellerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu tür grupların veya nüfusların haklarına ve özel ihtiyaçlarına, telafi sürecinin her aşamasında (erişim, prosedürler ve sonuç) özel dikkat gösterilmelidir.

DEVLET TABANLI YARGI DIŞI ŞİKAYET MEKANİZMALARI

27. Devletler, iş dünyasındaki insan hakları ihlallerinin giderilmesine yönelik kapsamlı bir Devlet temelli sistemin parçası olarak, yargı mekanizmalarının yanı sıra etkili ve uygun yargı dışı şikayet mekanizmaları sağlamalıdır.

Yorum

İdari, yasama ve diğer yargı dışı mekanizmalar, yargı mekanizmalarını tamamlama ve desteklemede önemli bir rol oynar. Yargı sistemleri etkili ve iyi kaynaklara sahip olsa bile, iddia edilen tüm suistimalleri ele alma yükünü taşıyamazlar; yargısal çözüm her zaman gerekli değildir; ayrıca tüm davacılar için her zaman tercih edilen yaklaşım da değildir.

İşle ilgili insan hakları ihlallerine yönelik çözüm sağlanmasındaki boşluklar, uygun durumlarda, mevcut yargı dışı mekanizmaların yetkilerinin genişletilmesi ve/veya yeni mekanizmalar eklenmesiyle doldurulabilir. Bunlar, ilgili sorunlara, söz konusu kamu yararına ve tarafların potansiyel ihtiyaçlarına bağlı olarak arabuluculuk temelli, adli veya diğer kültürel olarak uygun ve haklarla uyumlu süreçleri takip edebilir veya bunların bir kombinasyonunu içerebilir. Etkililiklerini sağlamak için, İlke 31'de belirtilen kriterleri karşılamaları gerekir.

Bu bağlamda ulusal insan hakları kurumlarının oynayacağı rol özellikle önemlidir.

Devletler, yargı mekanizmalarında olduğu gibi, iş dünyasıyla ilgili insan hakları iddialarında taraflar arasındaki dengesizlikleri ve savunmasızlık veya dışlanma riski yüksek gruplardan veya nüfuslardan gelen bireylerin karşılaştığı ek erişim engellerini ele almanın yollarını değerlendirmelidir.

DEVLET DIŐIŐ ŞİKAYET MEKANİZMALARI

28. Devletler, iş dünyasıyla ilgili insan hakları ihlallerini ele alan etkili devlet dış Şikayet mekanizmalarına erişimi kolaylaőtırmının yollarını değerlendirmelidir.

Yorum

Devlet tabanlı olmayan Şikayet mekanizmalarının bir kategorisi, bir iőtletme tarafından tek başına veya paydaşlarla birlikte, bir endüstri birliği veya çok paydaşlı bir grup tarafından yönetilenleri kapsar. Bunlar yargısal değildir, ancak adli, diyalog tabanlı veya diğer kültürel olarak uygun ve haklarla uyumlu süreçleri kullanabilir. Bu mekanizmalar, erişim ve düzeltme hızı, azaltılmıő maliyetler ve/veya ulusötesi erişim gibi belirli faydalar sunabilir.

Başka bir kategori, bölgesel ve uluslararası insan hakları organlarını içerir. Bunlar  oğunlukla Devletlerin insan haklarına saygı gösterme y k ml l klerinin ihlal edildiği iddialarıyla ilgilenmiőlerdir. Ancak, bazıları ayrıca bir Devletin iőtletmeler tarafından insan hakları ihlallerine karşı koruma görevini yerine getirmemesiyle de ilgilenmiőtir.

Devletler, kendi sağladıkları mekanizmaların yanı sıra, bu tür seçeneklere iliőtkin farkındalığı artırmada veya bu seçeneklere erişimi kolaylaőtırmada yardımcı bir rol oynayabilirler.

29. Şikâyetlerin erken dönemde ele alınmasını ve doğrudan giderilmesini mümkün kılmak için, iőtletmeler olumsuz etkilenebilecek bireyler ve topluluklar için etkili operasyonel düzeyde Şikâyet mekanizmaları kurmalı veya bu mekanizmalara katılmalıdır.

Yorum

Operasyonel düzeydeki Şikayet mekanizmaları, bir iőtletmeden olumsuz etkilenebilecek bireyler ve topluluklar tarafından doğrudan eriőilebilirdir. Genellikle iőtletmeler tarafından, tek baőlarına veya ilgili paydaşlar da dahil olmak üzere baőkalarıyla işbirliği içinde yönetilirler. Ayrıca, karőılıklı olarak kabul edilebilir bir dış uzmana veya kuruluőa baővurularak da sağlanabilirler. Őik yette bulunanların ilk önce başka başvuru yollarına eriőmesini gerektirmezler. Iőtlemeyi doğrudan sorunları değerlendirmeye ve herhangi bir zararın giderilmesini aramaya dahil edebilirler.

İşletmelerin insan haklarına saygı gösterme sorumluluğuna ilişkin olarak operasyonel düzeydeki şikâyet mekanizmaları iki temel işlevi yerine getirir.

- Öncelikle, bir kuruluşun devam eden insan hakları gerekli özeninin bir parçası olarak olumsuz insan hakları etkilerinin belirlenmesini desteklerler. Bunu, kuruluşun faaliyetlerinden doğrudan etkilenenlerin olumsuz etkilendiklerine veya etkileneceklerine inandıklarında endişelerini dile getirmeleri için bir kanal sağlayarak yaparlar. İşletmeler, şikâyetlerdeki eğilimleri ve kalıpları analiz ederek sistemsel sorunları da belirleyebilir ve uygulamalarını buna göre uyarlayabilirler;
- İkinci olarak, bu mekanizmalar, bir kez tespit edildikten sonra şikâyetlerin ele alınmasını ve olumsuz etkilerin işletme tarafından erken ve doğrudan giderilmesini mümkün kılarak, zararların katlanarak artmasının ve şikâyetlerin tırmanmasının önlenmesini sağlar.

Bu tür mekanizmalar, bir şikâyetin veya yakınmanın gündeme getirilebilmesi için iddia edilen bir insan hakları ihlali anlamına gelmesini gerektirmez, ancak olumsuz etkilenebilecek kişilerin meşru endişelerini tespit etmeyi özellikle amaçlar. Bu endişeler tespit edilmez ve ele alınmazsa, zamanla daha büyük anlaşmazlıklara ve insan hakları ihlallerine dönüşebilir.

Operasyonel düzeydeki şikâyet mekanizmaları, uygulamada etkililiklerini garantilemek için belirli kriterleri yansıtmalıdır (İlke 31). Bu kriterler, ölçek, kaynak, sektör, kültür ve diğer parametrelerin taleplerine göre birçok farklı şikâyet mekanizması biçimiyle karşılanabilir.

Operasyonel düzeydeki şikâyet mekanizmaları, daha geniş paydaş katılımı ve toplu pazarlık süreçlerinin önemli tamamlayıcıları olabilir, ancak ikisinin de yerini alamaz. Bunlar, meşru sendikaların işçiyle ilgili anlaşmazlıkları ele almadaki rolünü baltalamak veya yargısal veya diğer yargısal olmayan şikâyet mekanizmalarına erişimi engellemek için kullanılmamalıdır.

30. İnsan haklarına ilişkin standartlara saygıyı temel alan sektör, çok paydaşlı ve diğer işbirlikçi girişimler, etkili şikâyet mekanizmalarının mevcut olmasını sağlamalıdır.

Yorum

İnsan haklarıyla ilgili standartlar, davranış kuralları, performans standartları, küresel politikalar ve diğer iş birliği girişimleri aracılığıyla endüstri kuruluşları, çok paydaşlı ve diğer iş birliği girişimleri tarafından üstlenilen taahhütlere giderek daha fazla yansıtılmaktadır.

sendikalar ile ulusötesi şirketler arasındaki çerçeve anlaşmaları ve benzeri girişimler.

Bu tür işbirlikçi girişimler, etkilenen tarafların veya meşru temsilcilerinin söz konusu taahhütlerin yerine getirilmediğine inandıklarında endişelerini dile getirebilecekleri etkili mekanizmaların kullanılabilirliğini sağlamalıdır. Bu tür girişimlerin meşruiyeti, bu tür mekanizmaları sağlamazlarsa riske girebilir. Mekanizmalar, bireysel üyeler, işbirlikçi girişimin üyeleri veya her ikisi düzeyinde olabilir. Bu mekanizmalar hesap verebilirliği sağlamalı ve olumsuz insan hakları etkilerinin giderilmesine yardımcı olmalıdır.

YARGI DIŞI ŞİKAYET MEKANİZMALARININ ETKİNLİK KRİTERLERİ

31. Etkililiklerinin sağlanması için, hem devlet temelli hem de devlet temelli olmayan yargı dışı şikayet mekanizmalarının:

- (a) meşru: amaçlanan paydaş gruplarının güvenini sağlamak ve şikayet süreçlerinin adil bir şekilde yürütülmesinden sorumlu olmak;
- (b) Erişilebilir: Kullanım amaçlarının tüm paydaş grupları tarafından bilinmesi ve erişimde belirli engellerle karşılaşabilecek kişilere yeterli yardım sağlanması;
- (c) Öngörülebilir: her aşama için belirleyici bir zaman çerçevesi içeren açık ve bilinen bir prosedür sağlanması ve mevcut süreç ve sonuç türleri ile uygulama izleme araçları konusunda açıklık sağlanması;
- (d) Eşitlikçi: Mağdur tarafların, adil, bilgili ve saygılı şartlarda bir şikayet sürecine katılmak için gerekli bilgi, tavsiye ve uzmanlık kaynaklarına makul erişimini sağlamayı amaçlar;
- (e) Şeffaf: Şikâyetin taraflarını, şikâyetin ilerleyişi hakkında bilgilendirmek ve mekanizmanın etkinliğine ilişkin güveni oluşturmak ve söz konusu kamu yararını karşılamak için mekanizmanın performansı hakkında yeterli bilgi sağlamak;

- (f) Haklarla uyumluluk: sonuçların ve çözümlerin uluslararası alanda tanınan insan haklarıyla uyumlu olmasını sağlamak;
- (g) Sürekli öğrenmenin kaynağı: Mekanizmayı iyileştirmek ve gelecekteki şikayetleri ve zararları önlemek için dersler belirlemek amacıyla ilgili önlemlerden yararlanmak;

Operasyonel düzeydeki mekanizmalar da şu şekilde olmalıdır:

- (h) Katılım ve diyaloga dayalı olarak: Tasarım ve performansları konusunda, bunların kullanımına yönelik paydaş gruplarına danışmak ve şikayetleri ele alma ve çözme aracı olarak diyaloga odaklanmak.

Yorum

Bir şikayet mekanizması, ancak hizmet etmesi amaçlanan kişiler bunu biliyorsa, güveniyorsa ve kullanabiliyorsa amacına hizmet edebilir. Bu kriterler, uygulamada etkili olduğundan emin olmak için yargısal olmayan bir şikayet mekanizması tasarlamak, revize etmek veya değerlendirmek için bir ölçüt sağlar. Kötü tasarlanmış veya uygulanmış şikayet mekanizmaları, etkilenen paydaşlar arasında süreçten kaynaklanan güçsüzlük ve saygısızlık hissini artırarak şikayet duygusunu daha da kötüleştirme riski taşıyabilir.

İlk yedi kriter, Devlet tabanlı veya Devlet tabanlı olmayan, yargısal veya diyalog tabanlı herhangi bir mekanizma için geçerlidir. Sekizinci kriter, işletmelerin yönetmesine yardımcı olduğu operasyonel düzeydeki mekanizmalara özgüdür.

"Şikayet mekanizması" terimi burada bir sanat terimi olarak kullanılmıştır. Terimin kendisi belirli bir mekanizmaya uygulandığında her zaman uygun veya yardımcı olmayabilir, ancak etkililik kriterleri aynı kalır. Belirli kriterlere ilişkin yorumlar aşağıdadır:

- (a) Bir mekanizmanın kullanımı için tasarlanan paydaşlar, onu kullanmayı seçerlerse ona güvenmelidirler. Bir şikayet sürecindeki tarafların adil yürütülmesine müdahale edememesini sağlama sorumluluğu, genellikle paydaş güvenini oluşturmada önemli bir faktördür;
- (b) Erişim engelleri arasında mekanizmanın farkında olmama, dil, okuryazarlık, maliyetler, fiziksel konum ve misilleme korkusu yer alabilir;
- (c) Bir mekanizmanın güvenilir olması ve kullanılabilmesi için, sunduğu prosedür hakkında kamuya açık bilgi sağlaması gerekir.

her aşamaya mümkün olduğunca saygı gösterilmeli, ancak bazen esnekliğe ihtiyaç duyulabilir;

- (d) İşletmeler ile etkilenen paydaşlar arasındaki şikayetlerde veya anlaşmazlıklarda, ikincisinin sıklıkla bilgiye ve uzman kaynaklarına erişimi çok daha azdır ve genellikle bunları karşılayacak finansal kaynaklardan yoksundurlar. Bu dengesizlik giderilmediğinde, adil bir sürecin hem başarısını hem de algısını azaltabilir ve kalıcı çözümlere ulaşmayı zorlaştırabilir;
- (e) Bireysel şikayetlerin ilerleyişi hakkında taraflarla düzenli olarak iletişim kurmak, sürece olan güveni korumak için elzem olabilir. Mekanizmanın performansı hakkında daha geniş paydaşlara, istatistikler, vaka çalışmaları veya belirli vakaların ele alınması hakkında daha ayrıntılı bilgiler aracılığıyla şeffaflık sağlamak, meşruiyetini göstermek ve geniş bir güveni korumak için önemli olabilir. Aynı zamanda, taraflar arasındaki diyalogun ve bireylerin kimliklerinin gizliliği gerektiğinde sağlanmalıdır;
- (f) Şikayetler sıklıkla insan hakları açısından çerçeveslendirilmiyor ve birçoğu başlangıçta insan hakları endişelerini gündeme getirmiyor. Buna rağmen, sonuçların insan hakları açısından etkileri olduğu durumlarda, bunların uluslararası olarak tanınan insan haklarıyla uyumlu olduğundan emin olmak için özen gösterilmelidir;
- (g) Şikâyetlerin sıklığı, kalıpları ve nedenlerinin düzenli olarak analiz edilmesi, mekanizmayı yöneten kurumun, gelecekteki zararları önlemek için değiştirilmesi gereken politikaları, prosedürleri veya uygulamaları belirlemesini ve etkilemesini sağlayabilir;
- (h) Operasyonel düzeyde bir şikayet mekanizması için, etkilenen paydaş gruplarıyla tasarımı ve performansı hakkında etkileşim kurmak, ihtiyaçlarını karşıladığından, bunu pratikte kullanacaklarından ve başarısını sağlamak için ortak bir çıkar olduğundan emin olmaya yardımcı olabilir. Bir işletme meşruiyetle hem şikayetlerin konusu olamayacağından hem de sonuçlarını tek taraflı olarak belirleyemeyeceğinden, bu mekanizmalar diyalog yoluyla kararlaştırılmış çözümlere ulaşmaya odaklanmalıdır. Karar verme gerektiğinde, bu meşru, bağımsız bir üçüncü taraf mekanizması tarafından sağlanmalıdır.

